

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณวิชาชีพของนักบัญชีไทย

Factors Affecting Knowledge and Understanding in Accounting Professional Ethics of Thai Accountants

มัณฑนา แก้วดวงเล็ก¹ ขนิษฐา นิลรัตนานนท์²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ตามข้อบังคับฉบับที่ 19 เรื่อง จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 ของนักบัญชีไทย 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ตามข้อบังคับฉบับที่ 19 เรื่อง จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 ของนักบัญชีไทย โดยกำหนดขอบเขตเฉพาะนักบัญชีที่เป็นผู้ทำบัญชี ผู้สอบบัญชีภาษีอากร และผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ผลการวิจัยพบว่า

1. ในภาพรวมนักบัญชีไทยมีความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) = 9.75, ค่ามัธยฐาน (Median) = 10.00, ค่าฐานนิยม (Mode) = 9, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) = 2.555)

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ของนักบัญชีไทย เป็นดังนี้ ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมและการรับรู้ข่าวสารจะส่งผลกระทบต่อระดับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมากที่สุดและเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในระดับรองลงมา คือ ปัจจัยด้านทัศนคติต่อจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีและเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อในเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ผลการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพบว่ามีความสัมพันธ์ต่อระดับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ดังนี้ 1) เพศและประสบการณ์การทำงานด้านบัญชีไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีไทย 2) อายุมีความสัมพันธ์ต่อระดับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีไทย โดยพบว่านักบัญชีที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีสูงกว่านักบัญชีที่มีอายุในช่วงอื่น 3) ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีไทย โดยพบว่านักบัญชีที่มีการศึกษาในระดับปริญญาโทมีความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณผู้

¹อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

ประกอบวิชาชีพบัญชีสูงกว่านักบัญชีที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี 4) อาชีพทางด้านบัญชีมีความสัมพันธ์ต่อระดับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีไทย โดยพบว่าผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีสูงกว่าวิชาชีพอื่น

คำสำคัญ: นักบัญชี, ความรู้ความเข้าใจ, จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี

Abstract

The purposes of this research were to study 1) The level of knowledge and understanding in Accounting Professional Ethics under Regulations No. 19 of the Code of Accounting Professional Ethics B.E. 2553 (2010) of Thai Accountants; 2) The factors that affect knowledge and understanding in Accounting Professional Ethics under Regulations No. 19 of the Code of Accounting Professional Ethics B.E. 2553 (2010) of Thai Accountants.

The results show that

1. Thai accountants had knowledge and understanding in Accounting Professional Ethics in high level (Mean = 9.75 Median = 10.00 Mode = 9 Standard Deviation = 2.555).

2. Significant factors affecting knowledge and understanding in Accounting Professional Ethics of Thai Accountants were promoting activities and information perception of Accounting Professional Ethics factors which has positive impact, while attitude toward Accounting Professional Ethics factors has negative impact. Moreover, The study found out the correlation between personal data of sampling group with a level of knowledge and understanding in Accounting Professional Ethics, as the following 1) Gender and experience have no correlation with a level of knowledge and understanding in Accounting Professional Ethics of Thai Accountants. 2) Age has correlation with a level of knowledge and understanding in Accounting Professional Ethics of Thai Accountants. Accountants whose age under 30 has more knowledge and understanding in Accounting Professional Ethics than other ageing group. 3) Education has correlation with a level of knowledge and understanding in Accounting Professional Ethics of Thai Accountants. Accountants who got a master degree have more knowledge and understanding in Accounting Professional Ethics than other education

level. 4) Accounting career has correlation with a level of knowledge and understanding in Accounting Professional Ethics of Thai Accountants. Certified Public Accountant has more knowledge and understanding in Accounting Professional Ethics than other career.

Keywords: Accountant, Knowledge and Understanding, Accounting Professional Ethics

บทนำ

เนื่องจากปัจจุบันสภาพแวดล้อมของโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมส่งผลให้สภาพแวดล้อมในการทำงานของแต่ละบุคคลและธุรกิจมีความซับซ้อนและเต็มไปด้วยการแข่งขัน และเมื่อเศรษฐกิจเปลี่ยนเป็นเศรษฐกิจระดับโลกที่มีการเจริญเติบโตทางสังคมมากขึ้นส่งผลทำให้ค่านิยมต่างๆ เปลี่ยนไปเป็นวัตถุนิยม การประกอบธุรกิจก็มุ่งเน้นที่ความมั่นคงและมั่นคงทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต จริยธรรมหรือจรรยาบรรณจึงเป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญเพื่อยกระดับความเป็นคนดีในสังคม ธุรกิจจะประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายได้นั้นกำลังคนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง และหากต้องการความยั่งยืนจะต้องมีการพัฒนาจิตใจคนให้มีจริยธรรม และจรรยาบรรณการมีภาพลักษณ์ที่ดีและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตนเองและกิจการอย่างยั่งยืนสามารถเกิดได้จากการมีความพร้อมในด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานรวมทั้งการมีจรรยาบรรณ ด้วยเหตุนี้ จริยธรรมหรือจรรยาบรรณทางวิชาชีพจึงเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบธุรกิจได้ยึดถือและนำไปปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้สังคมธุรกิจเป็นสังคมที่ดีงาม มีความยุติธรรม และความถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาชีพบัญชีซึ่งถือว่ามีส่วนสำคัญต่อองค์อย่างมากที่ควรต้องยึดถือและประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี เป็นผู้ให้บริการวิชาชีพบัญชีต่อบุคคลต่างๆ ในสังคม เพื่อให้การให้บริการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สภาวิชาชีพบัญชีจึงได้กำหนดจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีโดยออกเป็นข้อบังคับจรรยาบรรณ ซึ่งเป็นกรอบความประพฤติและวิธีปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี เพื่อให้ผลงานของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมีคุณภาพ น่าเชื่อถือ และผู้ใช้บริการงานให้ความเชื่อมั่น จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบัญชี โดยแต่เดิมนั้นปฏิบัติตามพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 ซึ่งได้กำหนดแนวทางการประพฤติปฏิบัติทางวิชาชีพของผู้ประกอบการวิชาชีพสอบบัญชี ต่อมาพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพ หรือผู้ที่ขึ้นทะเบียนไว้กับสภาวิชาชีพบัญชี ซึ่งในเบื้องต้นนี้ผู้ประกอบวิชาชีพที่มีการควบคุมโดยตรง ได้แก่ ผู้สอบบัญชีและผู้ทำบัญชีมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี โดยมีการกำหนดหัวข้อของจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในเรื่อง ความ

โปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการและการรักษาความลับ ความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน หรือบุคคล หรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติหน้าที่ให้ (นนทวรรณ ยมจินดา, 2549) และต่อมาสภาวิชาชีพบัญชีได้ออกข้อบังคับเรื่อง จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 ซึ่งมีความสำคัญต่อผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเป็นอย่างมาก ในการช่วยส่งเสริม พัฒนา และกำกับดูแลการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีให้ถูกต้องตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพบัญชี โดยข้อบังคับดังกล่าวครอบคลุมเนื้อหาตามข้อบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 และมีความสอดคล้องกับ Fundamental Principle ที่กำหนดโดย IFAC

จรรยาบรรณเป็นเรื่องของคน จิตใจ พฤติกรรมของบุคคล และเป็นสิ่งที่ดีควรยึดถือปฏิบัติ จากการศึกษาของ สิงห์ชัย อรุณวุฒิพงศ์, (2549) พบว่าอุปสรรคและข้อจำกัดในการปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีในประเทศไทย ได้แก่การขาดจิตสำนึก ความรับผิดชอบ และความโลภของนักบัญชี ระบบการควบคุมคุณภาพยังไม่เข้มงวดและประสิทธิภาพไม่เพียงพอ เจ้าของธุรกิจและผู้ประกอบการไม่เห็นความสำคัญของงานด้านบัญชี ดังนั้นแนวทางในการปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีจึงควรเริ่มปลูกฝังจริยธรรมตั้งแต่เด็กและในสถานศึกษามีระบบการยกย่องและส่งเสริมคนดี มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว และตอกย้ำเรื่องจรรยาบรรณอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งปัจจัยที่จะทำให้การปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนจะต้องมีการพัฒนาปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนักบัญชีที่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี นอกจากจะทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และทันเวลาแล้วยังทำให้ข้อมูลทางการเงินน่าเชื่อถือสามารถสร้างชื่อเสียงและความเชื่อมั่นทั้งต่อลูกค้าและงบการเงินของกิจการนั้นๆ ด้วยในทางตรงกันข้ามหากนักบัญชีไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพอาจจะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและภาพพจน์ของนักบัญชีและองค์กร ขณะที่ในทางกฎหมายก็จะถือว่าเป็นผู้ประพฤติดจรรยาบรรณ ซึ่งต้องได้รับโทษจากการประพฤติดจรรยาบรรณด้วย จะเห็นได้ว่าเรื่องของจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีนั้นได้สร้างเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกในโลกธุรกิจเป็นอย่างมาก เช่น กรณีการล้มละลายของกรณีการล้มละลายของบริษัทเอนรอนที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้ทราบได้ว่าผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีของบริษัทเอนรอนขาดจรรยาบรรณในวิชาชีพ ซึ่งไม่ได้ใช้หลักความระมัดระวังในการบันทึกบัญชีที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี หรือไม่แนะนำหลักการบัญชีโดยละเอียดและถูกต้อง นอกจากนี้การตัดสินใจโดยส่วนใหญ่ของผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีของบริษัทเอนรอนที่ได้กระทำไปโดยได้รับการยอมรับจากผู้สอบบัญชีภายนอกของบริษัทเอนรอน ซึ่งกล่าวได้ว่าผู้สอบบัญชีก็ขาดจรรยาบรรณในวิชาชีพเช่นกัน อีกทั้งเมื่อข้อมูลที่บิดเบือนถูกเปิดเผย เอกสารสำคัญบางส่วนถูกทำลายโดยผู้บริหารระดับสูงของบริษัท อาร์เธอร์ แอนเดอร์สัน จำกัด ทำให้เห็นถึงการขาดจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้สอบบัญชีอย่างจริงจัง ขาดความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม ขาดความเป็นกลาง และปกปิดข้อเท็จจริง อันเนื่องมาจากผลประโยชน์ของบริษัทเอนรอน (สิงห์ชัย

อรุณวุฒิมงคล, 2549) นอกจากนี้ยังมีบริษัทอื่นๆ อีก ที่ต้องประสบปัญหาจากการไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ เช่น บริษัทเวิร์ลคอมและบริษัท ซีรอกซึ่งล้มละลายโดยมีสาเหตุหนึ่งมาจากการที่ผู้สอบบัญชีไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพในการตรวจสอบงบการเงินอย่างเหมาะสม (นิตยา วงศ์ภินันท์วัฒนา และคณะ, 2548)

ดังนั้น จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะนักบัญชียิ่งถือเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญขององค์กรในการนำเสนอข้อมูลทางการเงินอย่างโปร่งใส เป็นอิสระ เที่ยงธรรม ซื่อสัตย์สุจริต สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบต่อลูกค้า และผลประโยชน์โดยรวมของสาธารณชน เป็นผลให้นักบัญชีต้องยึดมั่นต่อจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด ซึ่งบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงการสร้างความรู้และความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพให้กับนักบัญชี เพื่อนำไปปฏิบัติจริงในการประกอบวิชาชีพอย่างประสบความสำเร็จทั้งตนเองและกิจการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ตามข้อบังคับฉบับที่ 19 เรื่อง จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 ของนักบัญชีไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ตามข้อบังคับฉบับที่ 19 เรื่อง จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 ของนักบัญชีไทย

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักบัญชีที่มีข้อมูลส่วนบุคคลแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพทางด้านการบัญชีและประสบการณ์การทำงาน มีความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 แตกต่างกัน
2. นักบัญชีที่มีทัศนคติต่อจรรยาบรรณวิชาชีพแตกต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 แตกต่างกัน
3. การรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกัน ทำให้นักบัญชีมีความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 แตกต่างกัน
4. การจัดกิจกรรมส่งเสริมที่แตกต่างกัน ทำให้นักบัญชีมีความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 แตกต่างกัน
5. นักบัญชีที่มีความสนใจในจรรยาบรรณวิชาชีพแตกต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 แตกต่างกัน
6. สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้ทำบัญชีมีความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีตามข้อบังคับฉบับที่ 19 เรื่อง จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามโดยการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวคิดและแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และมีการให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยแสดงความคิดเห็นในแบบสอบถามเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามมีความแม่นยำมากขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ นักบัญชี ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ทำบัญชี ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย และผู้สอบบัญชีภาษีอากรไทยในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มของผู้ทำบัญชี ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย และผู้สอบบัญชีภาษีอากรไทย อ้างอิงข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติข้อมูลเบื้องต้นการสำรวจธุรกิจทางการค้าและธุรกิจทางการบริการในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจะเก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2558

ขนาดตัวอย่าง ที่เป็นตัวแทนของการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคำนวณตามเกณฑ์ของ Yamane (1967) ในการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดให้ค่าความคลาดเคลื่อนยอมรับได้อยู่ที่ 5% จากการคำนวณนำมาซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมคือ 400 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นการใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์และกรอบงานวิจัยที่กำหนดขึ้น และแบ่งกลุ่มปัจจัยที่ได้จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยในอดีตที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีตามข้อบังคับฉบับที่ 19 เรื่อง จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพทางการบัญชี และประสบการณ์การทำงานด้านบัญชี

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีตามข้อบังคับฉบับที่ 19 เรื่อง จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 โดยใช้มาตรวัดแบบไลเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งแต่ละคำถามจะมีคำตอบเป็นตัวเลือก 5 ระดับ

การคำนวณค่าทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสามารถแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ โดยใช้หลักเกณฑ์ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.80	หมายถึง ระดับความเห็นด้วยน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.81-2.60	หมายถึง ระดับความเห็นด้วยน้อย

คะแนนเฉลี่ย	2.61-3.40	หมายถึง ระดับความเห็นด้วยปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.41-4.20	หมายถึง ระดับความเห็นด้วยมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.21-5.00	หมายถึง ระดับความเห็นด้วยมากที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามวัดระดับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีตามข้อบังคับฉบับที่ 19 เรื่อง จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 โดยอ้างอิงจากแนวคิดจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีตามข้อบังคับฉบับดังกล่าว ซึ่งคำตอบจะมี 2 ตัวเลือก ได้แก่ ใช่ หรือไม่ใช่ ผู้วิจัยจะวัดระดับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีของผู้ตอบแบบสอบถามจากคะแนนที่ตอบถูกต้อง และเพื่อทดสอบความครอบคลุมและความเข้าใจได้ของประเด็นคำถาม ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเด็นคำถามดังกล่าว โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของระดับคะแนนความรู้ความเข้าใจ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 5	หมายถึง ระดับความรู้ความเข้าใจน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 5-8	หมายถึง ระดับความรู้ความเข้าใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยมากกว่า 8	หมายถึง ระดับความรู้ความเข้าใจมาก

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 1 ในการสร้างแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลรายละเอียดจากเอกสาร บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและใกล้เคียง

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอเนื้อหาให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจตัวเนื้อหาอีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการเก็บข้อมูลจริงได้มีการจัดทำแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด เพื่อนำมาทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง (Pre-test) เพื่อวิเคราะห์ถึงจุดบกพร่อง และทำการแก้ไขแบบสอบถามเพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ก่อนที่จะทำการแจกจริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ทำการแจกแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยอาศัยสถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจของนักบัญชี โดยอาศัยสถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การทดสอบความแตกต่างของความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยด้านส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t-Test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA)

4. การวิเคราะห์ผลกระทบของตัวแปร อันได้แก่ (1) ปัจจัยด้านทัศนคติต่อจรรยาบรรณวิชาชีพ (2) ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร (3) ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริม (4) ปัจจัยด้านความสนใจ (5) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีตามข้อบังคับฉบับที่ 19 เรื่อง จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 โดยอาศัยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลจากแบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับจำนวน 372 ฉบับ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 82.5) อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 30 – 35 ปี (ร้อยละ 21.5) และ 41 – 45 ปี ตามลำดับ โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 68.8) รองลงมาคือระดับปริญญาโท (ร้อยละ 30.9) ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพด้านบัญชีของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ทำบัญชี (ร้อยละ 72.6) และประสบการณ์การทำงานด้านบัญชีของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์อยู่ในระหว่างช่วงเวลาน้อยกว่า 5 ปี (ร้อยละ 27.7) รองลงมาคือ ระหว่างช่วงเวลา 5 – 10 ปี (ร้อยละ 23.9)

2. การวัดความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีไทยนั้น จะมีคะแนนเต็ม 15 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนมากแสดงว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อย ผลสรุปจากแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในระดับสูง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.75 คะแนน) แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเป็นอย่างดี

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีตามข้อบังคับฉบับที่ 19 เรื่อง จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 ของนักบัญชีไทย ผู้วิจัยได้คำนวณค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี โดยพบว่า ปัจจัยที่กลุ่มตัวอย่างให้คะแนนความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด คือ จรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 มีความจำเป็นสำหรับวิชาชีพบัญชี รองลงมา ได้แก่ (1) การปฏิบัติตามจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 ทำให้ผลงานของนักบัญชีมีคุณภาพน่าเชื่อถือ และผู้ให้บริการให้ความเชื่อมั่น (2) จรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 เป็นประโยชน์และส่งเสริมให้การปฏิบัติงานของนักบัญชีได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น และ (3) การเข้าสู่การเป็นประชาคม

เศรษฐกิจอาเซียนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ นักบัญชีต้องมีความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 มีคะแนนความเห็นด้วยในระดับมาก ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ (Factor Analysis) เพื่อจัดกลุ่มปัจจัยต่างๆ เมื่อนำปัจจัยต่างๆ มาทดสอบด้วย KMO and Bartlett's Test พบว่า ค่า KMO เท่ากับ 0.926 ซึ่งค่อนข้างสูง และมีค่า Significance เท่ากับ 0.00 แสดงว่า ปัจจัยต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน มีความเหมาะสมในการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัย ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยโดยหมุนแกนแบบ Varimax เพื่อลดจำนวนตัวแปรโดยพิจารณาเฉพาะตัวแปรที่มีน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งสามารถจัดกลุ่มตัวแปรได้ 5 ปัจจัย โดยทั้งห้าปัจจัยสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมดได้ร้อยละ 66.16 และจากผลของการวิเคราะห์ปัจจัยนำมาซึ่งตัวแปรใหม่ 5 ตัวแปร ซึ่งจะนำไปใช้ในการทดสอบสมมติฐานต่อไป คือ

1. ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมและการรับรู้ข่าวสาร
2. ปัจจัยด้านทัศนคติต่อจรรยาบรรณวิชาชีพ
3. ปัจจัยด้านความสนใจและการเรียนรู้
4. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายใน
5. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอก

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) ระหว่างปัจจัยชุดใหม่อีกครั้งเพื่อทดสอบว่าตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กันจริงๆ เป็นการให้แน่ใจว่าไม่เกิดปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเอง (Multicollinearity) ในขณะที่ทำการทดสอบ พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ปัจจัยที่ได้จากการสกัดปัจจัยนี้ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ผู้วิจัยจึงได้นำปัจจัยดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Regression Analysis) ในลำดับถัดไป

4.1 การทดสอบว่าปัจจัยทั้ง 5 ด้าน มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีนั้น มีผลการทดสอบการวิเคราะห์การถดถอยแสดงดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ และความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

ตัวแปรตาม : ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณ วิชาชีพบัญชีด้านต่างๆ	ตัวแปรอิสระ :	
	ความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณวิชาชีพ บัญชี	
	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย	Sig
ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมและการรับรู้ข่าวสาร	0.167	0.001*
ด้านทัศนคติต่อจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี	-0.108	0.036*
ด้านความสนใจและการเรียนรู้	-0.017	0.740

ตัวแปรตาม : ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณ วิชาชีพบัญชีด้านต่างๆ	ตัวแปรอิสระ :	
	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย	Sig
ด้านสิ่งแวดล้อมภายใน	-0.025	0.624
ด้านสิ่งแวดล้อมภายนอก	0.021	0.682

* หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าปัจจัยการจัดกิจกรรมส่งเสริมและการรับรู้ข่าวสาร และปัจจัยด้านทัศนคติต่อจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีไทย เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ของแต่ละปัจจัยพบว่า ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมและการรับรู้ข่าวสารจะส่งผลกระทบต่อระดับความรู้ความเข้าใจมากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยด้านทัศนคติต่อจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยใจด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมและการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อระดับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.2 การทดสอบระดับความรู้ความเข้าใจของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีจะแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคลหรือไม่นั้น โดยปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพทางด้านบัญชี และประสบการณ์การทำงานด้านบัญชี มีผลการทดสอบสรุป ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความแตกต่างของระดับความรู้ความเข้าใจจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี	ความรู้ความเข้าใจของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี
เพศ	×
อายุ	✓
ระดับการศึกษา	✓
อาชีพทางด้านบัญชี	✓
ประสบการณ์การทำงานด้านบัญชี	×

หมายเหตุ : × = ไม่มีความสัมพันธ์, ✓ = มีความสัมพันธ์

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยใจด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมและการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อระดับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยด้านทัศนคติต่อจรรยาบรรณวิชาชีพมีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อระดับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีตามข้อบังคับฉบับที่ 19 เรื่อง จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 ของนักบัญชีไทย แสดงว่านักบัญชีให้ความสำคัญกับจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 โดยคิดว่าการปฏิบัติตามจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 ทำให้ผลงานของนักบัญชีมีคุณภาพน่าเชื่อถือ และผู้ให้บริการให้ความเชื่อมั่น จรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 เป็นประโยชน์และส่งเสริมให้การปฏิบัติงานของนักบัญชีได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ให้นักบัญชีต้องมีความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 ในระดับมาก และให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่นๆ รองลงมา

การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของแต่ละปัจจัยพบว่า ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมและการรับรู้ข่าวสารจะส่งผลกระทบต่อระดับความรู้ความเข้าใจมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านทัศนคติต่อจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยใจด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมและการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อระดับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยลักษณ์ สุวรรณวัลย์กร และคณะ (2556) ซึ่งกล่าวว่าบริษัทชั้นนำต่างๆ เช่น บริษัท บอช แอน ลอมป์ (ประเทศไทย) และ Johnson Controls, Inc. ได้ส่งเสริมและสนับสนุนความมีจริยธรรมแก่บุคลากร โดยกำหนดไว้ในแนวทางในการปฏิบัติงานขององค์กร เพื่อช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี ทำให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถสร้างสรรค์ผลงานและแสดงศักยภาพออกมาได้อย่างเต็มที่ควบคู่ไปกับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่วนปัจจัยด้านทัศนคติต่อจรรยาบรรณวิชาชีพมีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อระดับความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่งานวิจัยของ เพ็ญธิดา พงษ์ธานี (2555) พบว่า นอกจากความรู้ในวิชาชีพและทักษะทางวิชาชีพแล้ว นักบัญชียังต้องประกอบด้วยจรรยาบรรณและทัศนคติในวิชาชีพบัญชี โดยพฤติกรรมทางจรรยาบรรณที่เหมาะสมมีความสำคัญเท่ากับขีดความสามารถทางวิชาการเชิงปฏิบัติ โดยนำไปสู่ประโยชน์ต่อสาธารณะ และความอ่อนไหวที่มีต่อความรับผิดชอบต่อสังคม การพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะ

จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะนักบัญชียิ่งถือเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญขององค์กรในการนำเสนอข้อมูลทางการเงินอย่างโปร่งใส เป็นอิสระ เที่ยงธรรม ซื่อสัตย์สุจริต สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบต่อลูกค้า และผลประโยชน์โดยรวมของสาธารณชน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงสามารถนำผลการศึกษางานวิจัยฉบับนี้ไปเป็น

แนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง และส่งเสริมจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีให้กับนักบัญชีให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้นโดยให้ความสำคัญกับปัจจัยการจัดกิจกรรมส่งเสริมและการรับรู้ข่าวสาร กล่าวคือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชีควรวางแนวทางและวิธีการส่งเสริมและเผยแพร่จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีโดยใช้สื่อที่มีความหลากหลาย มีการจัดตั้งองค์กรหรือคณะกรรมการการดูแลจรรยาบรรณในการช่วยส่งเสริมให้ความรู้ที่ชัดเจน แต่ละหน่วยงานควรมีการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนาทางด้านจรรยาบรรณอย่างเหมาะสม พร้อมแจกเอกสารบรรยายกรณีศึกษาต่างๆ ที่เข้าใจง่าย

สำหรับปัจจัยด้านทัศนคติต่อจรรยาบรรณวิชาชีพมีผลต่อความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี เพราะทัศนคติเป็นความรู้สึกทั้งในทางบวกและในทางลบ เป็นภาวะจิตใจของการเตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้และการปรับตัวให้เข้ากับองค์กรโดยประสบการณ์ที่ใช้อิทธิพล มีลักษณะเฉพาะต่อการตอบสนองของบุคคลไปสู่อุบัติการณ์ สิ่งของ และสถานการณ์ของแต่ละบุคคล โดยอาจกล่าวได้ว่าทัศนคติเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวและมีอิทธิพลอย่างมากต่อสิ่งที่นักบัญชีต้องการศึกษาซึ่งรวมไปถึงจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพด้วย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงสามารถนำผลการศึกษางานวิจัยฉบับนี้ไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมทัศนคติของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีให้กับนักบัญชีเพื่อให้เกิดทัศนคติต่อจรรยาบรรณวิชาชีพในทางบวกเพราะจะมีผลทำให้นักบัญชีพร้อมที่ตอบสนองโดยการสนับสนุนและพร้อมที่จะเรียนรู้ในจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

บรรณานุกรม

- นนทวรรณ ยมจินดา. (2549). จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี. วารสารวิชาชีพบัญชี, ปีที่ 2 ฉบับที่ 4: 133-137.
- นิตยา วงศ์ภินันท์วัฒนา และคณะ. (2548). ปัจจัยที่มีผลต่อจริยธรรมของวิชาชีพสอบบัญชี. วารสารบริหารธุรกิจ, ปีที่ 28 ฉบับที่ 107: 59-72.
- เพ็ญธิดา พงษ์ธานี. (2557). ผลของความรู้ ทักษะ คุณค่า จรรยาบรรณ และทัศนคติในวิชาชีพที่มีต่อสมรรถนะของผู้สอบบัญชีภาษีอากร. วารสารสุทธิปริทัศน์, ปีที่ 28 ฉบับที่ 87: 95-121.
- วลัยลักษณ์ สุวรรณวลัยกร และ มนวิภา ผดุงสิทธิ์. (2556). ความคาดหวังและความพร้อมของวิชาชีพสอบบัญชีไทยในการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารวิชาชีพบัญชี, ฉบับที่ 25, 35-49.
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. ข้อบังคับฉบับที่ 19 เรื่องจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553. (ออนไลน์). สืบค้นจาก <http://www.fap.or.th> เมื่อ 30 มกราคม 2558.
- สิงห์ชัย อรุณวุฒิพงศ์. (2549). แนวทางการปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีในประเทศไทย. ดุษฎีนิพนธ์ ปริญญาการจัดการดุขฎีบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.